

РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.51547/PPP.DP.UA/2023.2.3](https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.2.3)

Акімова Людмила Миколаївна,

доктор наук з державного управління, професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри трудових ресурсів і підприємництва

Національного університету водного господарства та природокористування

ORCID ID: 0000-0002-2747-2775

Акімов Олександр Олексійович,

доктор наук з державного управління, доцент, Заслужений економіст України, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування

Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

ORCID ID: 0000-0002-9557-2276

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ТА ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ У ВИКОНАННІ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

STUDY OF THE ROLE AND FUNCTION OF STATE AUTHORITIES OF UKRAINE IN THE IMPLEMENTATION OF DECISIONS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Автором досліджено що Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) є вищим міжнародним судом, відповідальним за розглядом скарг громадян та фізичних осіб з приводу порушень їхніх прав та свобод, які гарантуються Європейською конвенцією про захист прав людини. Україна, як держава – учасниця Європейської конвенції, має зобов'язання виконувати рішення ЄСПЛ та забезпечувати захист прав людини на національному рівні. Підкреслено, що один зі способів покращення виконання рішень ЄСПЛ полягає у зміцненні правової культури та свідомості серед громадян, державних органів та суддів. Необхідно забезпечити широку інформаційну кампанію щодо ролі та значення ЄСПЛ та необхідності виконання його рішень. Крім того, необхідно підвищити юридичну освіченість суддів, адвокатів та інших правоохоронних органів, щоб вони краще розуміли процедури виконання рішень ЄСПЛ та мали необхідні навички для їх реалізації. Роль та функції державних органів влади України виконувати рішення Європейського Суду з прав людини є важливою для забезпечення захисту прав людини та дотримання міжнародних стандартів. Державні органи влади мають забезпечувати ефективну систему виконання рішень ЄСПЛ, включаючи прийняття необхідних законів і реформ, координацію між різними органами та залучення громадськості. Виконання рішень ЄСПЛ є показником здорового правового стану країни, дотримання принципів правової держави та розбудови демократичного суспільства. З'ясовано, що Для покращення виконання рішень ЄСПЛ також необхідно забезпечити ефективну координацію між різними державними органами влади. Створення спеціалізованих механізмів або комітетів, відповідальних за виконання рішень ЄСПЛ, може сприяти швидшому та ефективнішому виконанню рішень. Визначено, що реалізація ефективної системи виконання рішень ЄСПЛ та забезпечення дотримання міжнародних стандартів прав людини вимагає постійних зусиль з боку державних органів влади України. Реалізація ефективної системи виконання рішень ЄСПЛ та забезпечення дотримання міжнародних стандартів прав людини вимагає постійних зусиль з боку державних органів влади України. Це процес, який потребує співпраці, відкритості та залучення всіх зацікавлених сторін, включаючи громадськість та громадські організації. Забезпечення виконання рішень ЄСПЛ є важливим кроком до побудови правової держави та зміцнення довіри до держави.

Ключові слова: державні органи влади, Україна, виконання рішень, Європейський суд з прав людини, рішення Європейського суду з прав людини, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та протоколи до неї, права людини, національне законодавство, механізми контролю за виконанням рішень Європейського суду з прав людини.

The author has researched that the European Court of Human Rights (hereinafter referred to as the ECtHR) is the highest international court responsible for considering complaints of citizens and individuals regarding violations of their rights and

freedoms, which are guaranteed by the European Convention on the Protection of Human Rights. Ukraine, as a state party to the European Convention, has an obligation to implement the decisions of the ECHR and ensure the protection of human rights at the national level. It is emphasized that one of the ways to improve the implementation of ECtHR decisions is to strengthen legal culture and awareness among citizens, state bodies and judges. It is necessary to ensure a broad information campaign about the role and importance of the ECtHR and the need to implement its decisions. In addition, it is necessary to increase the legal education of judges, lawyers and other law enforcement agencies, so that they better understand the procedures for implementing ECtHR decisions and have the necessary skills for their implementation. The role and functions of the state authorities of Ukraine to implement the decisions of the European Court of Human Rights is important to ensure the protection of human rights and compliance with international standards. State authorities should ensure an effective system for the implementation of ECtHR decisions, including the adoption of necessary laws and reforms, coordination between various bodies, and public involvement. The implementation of ECtHR decisions is an indicator of a healthy legal state of the country, compliance with the principles of the rule of law and the development of a democratic society. It was found that in order to improve the implementation of ECtHR decisions, it is also necessary to ensure effective coordination between various state authorities. The creation of specialized mechanisms or committees responsible for the implementation of ECtHR decisions can contribute to faster and more efficient implementation of decisions. It was determined that the implementation of an effective system for the execution of ECtHR decisions and ensuring compliance with international human rights standards requires constant efforts on the part of the state authorities of Ukraine. The implementation of an effective system for the implementation of ECtHR decisions and ensuring compliance with international human rights standards requires constant efforts on the part of the state authorities of Ukraine. It is a process that requires cooperation, openness and the involvement of all stakeholders, including the public and civil society organizations. Ensuring the implementation of ECtHR decisions is an important step towards building a rule of law and strengthening trust in the state.

Key words: *state authorities, Ukraine, execution of decisions, European Court of Human Rights, decisions of the European Court of Human Rights, the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its protocols, human rights, national legislation, control mechanisms for the implementation of decisions of the European Court of Human Rights.*

Постановка проблеми. Проблема стосується ролі та функцій державних органів влади України виконанні рішень Європейського Суду з прав людини. Незважаючи на існуючі механізми та зобов'язання України перед міжнародним співтовариством, іноді спостерігається недостатня ефективність виконання цих рішень. Це може призводити до порушення прав людини, недовіри до державних органів та погіршення міжнародного рейтингу України щодо захисту прав людини.

Проблема полягає в тому, що державні органи влади не завжди приділяють достатню увагу виконанню рішень Європейського Суду з прав людини. Це може бути пов'язано зі слабкістю системи виконання рішень, недостатнім розумінням принципів та процедур Європейського Суду з прав людини, а також браком координації між різними державними органами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми дослідження ролі та функцій державних органів влади України у виконанні рішень європейського суду з прав людини досліджували такі науковці, як: А. Луцюк, Т. Ковальова, Л. Романова, М. Павловський та інші.

Мета статті. Мета статті полягає в розкритті ролі та функцій державних органів влади України у виконанні рішень Європейського Суду з прав людини та виявленні проблем, пов'язаних з цим процесом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) є вищим міжнародним судом, відповідальним за розглядом скарг громадян та фізичних осіб з приводу порушень їхніх прав та свобод, які гарантуються Європейською конвенцією про захист прав людини. Україна, як держава – учасниця Європейської конвенції, має зобов'язання виконувати рішення ЄСПЛ та забезпечувати захист прав людини на національному рівні [3, с. 65–68].

Доречно зауважити, що державні органи влади України, зокрема законодавча, виконавча та судова влада, відіграють важливу роль у виконанні рішень ЄСПЛ. Законодавча влада повинна приймати необхідні закони та нормативні акти, які забезпечують виконання рішень ЄСПЛ та впроваджують необхідні реформи для забезпечення прав людини. Виконавча влада має забезпечувати фінансування та ресурси для виконання рішень ЄСПЛ, а також вживати необхідних заходів для виконання судових рішень. Судова влада виконує рішення ЄСПЛ на національному рівні та забезпечує їхню ефективну реалізацію.

Слід додати, що практика виконання рішень ЄСПЛ в Україні не завжди була ефективною. Деякі рішення ЄСПЛ залишаються невиконаними або виконуються затримкою. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як недостатня усвідомленість важливості виконання рішень, відсутність внутрішнього механізму

координації та співпраці між державними органами, недостатня фінансова та кадрова підтримка тощо [5, с. 150–156].

На думку вченого О. Ганева [1, с. 64–67], що один зі способів покращення виконання рішень ЄСПЛ полягає у зміцненні правової культури та свідомості серед громадян, державних органів та суддів. Необхідно забезпечити широку інформаційну кампанію щодо ролі та значення ЄСПЛ та необхідності виконання його рішень. Крім того, необхідно підвищити юридичну освіченість суддів, адвокатів та інших правоохоронних органів, щоб вони краще розуміли процедури виконання рішень ЄСПЛ та мали необхідні навички для їх реалізації.

Для покращення виконання рішень ЄСПЛ також необхідно забезпечити ефективну координацію між різними державними органами влади. Створення спеціалізованих механізмів або комітетів, відповідальних за виконання рішень ЄСПЛ, може сприяти швидшому та ефективнішому виконанню рішень.

Варто наголосити, що поряд з координацією державних органів влади, важливо також залучати громадськість та громадські організації до процесу виконання рішень ЄСПЛ. Це може здійснюватися через розширення можливостей громадськості для моніторингу виконання рішень та активного залучення до діалогу з державними органами. Громадськість може бути сильним стимулом для виконання рішень ЄСПЛ шляхом публічного пресингу, петицій та інших форм громадського тиску [7, с. 37].

Крім того, важливо звернути увагу на систему внутрішнього контролю та моніторингу виконання рішень ЄСПЛ. Державні органи влади повинні мати ефективні механізми, що дозволяють виявляти порушення прав людини, швидко реагувати на них та усувати їхні наслідки. Це може включати в себе регулярний аналіз виконання рішень ЄСПЛ, звітність державних органів щодо заходів, вжитих для виконання рішень, та механізми відповідальності за невиконання.

Отож, у випадку невиконання рішень ЄСПЛ, можуть бути застосовані санкції з боку Європейського Суду з прав людини. Це може включати наявність фінансових санкцій, а також можливість призначення спеціального представника, який буде контролювати виконання рішень та забезпечувати дотримання зобов'язань.

Загалом, роль та функції державних органів влади України виконувати рішення Європейського Суду з прав людини є важливою для забезпечення захисту прав людини та дотримання міжнарод-

них стандартів. Державні органи влади мають забезпечувати ефективну систему виконання рішень ЄСПЛ, включаючи прийняття необхідних законів і реформ, координацію між різними органами та залучення громадськості. Виконання рішень ЄСПЛ є показником здорового правового стану країни, дотримання принципів правової держави та розбудови демократичного суспільства [6, с. 135–140].

Доречно зауважити, що правильне виконання рішень ЄСПЛ відображає відповідальність держави перед своїми громадянами та зобов'язання додержуватися міжнародних стандартів прав людини. Це також сприяє зміцненню довіри до держави та її здатності забезпечувати захист прав і свобод громадян. Виконання рішень ЄСПЛ сприяє вдосконаленню внутрішнього правового порядку країни та розвитку її правової культури.

Проте, важливо враховувати, що виконання рішень ЄСПЛ є лише однією складовою системи захисту прав людини. Реформи повинні охоплювати всі аспекти правової системи, включаючи забезпечення незалежності судової системи, боротьбу з корупцією, зміцнення правової освіти та свідомості громадян.

Варто підтримати думку вченого Т. Корольова, що роль та функції державних органів влади України у виконанні рішень Європейського Суду з прав людини мають на меті забезпечення захисту прав людини та дотримання міжнародних стандартів. Це вимагає від держави реалізації ефективної системи виконання рішень, залучення громадськості та здійснення необхідних реформ, координації між різними державними органами та забезпечення внутрішнього контролю. Для досягнення цих цілей можуть бути вжиті наступні кроки:

– *законодавчі реформи*: державні органи влади мають прийняти необхідні закони та нормативні акти, які впроваджують рішення ЄСПЛ в національне законодавство та встановлюють процедури виконання. Це може включати упорядкування процесу розгляду справ, визначення відповідальних органів за виконання рішень та уточнення механізмів контролю;

– *координація та співпраця*: для ефективного виконання рішень ЄСПЛ необхідна координація між різними державними органами влади, такими як виконавча влада, суди, міністерства та інші органи. Створення спеціальних комітетів або механізмів, які відповідають за координацію виконання рішень ЄСПЛ, може сприяти швидкому та ефективному процесу;

– *залучення громадськості*: важливо залучати громадськість та громадські організації до

процесу виконання рішень ЄСПЛ. Це може включати інформаційні кампанії, публічні консультації, співпрацю з правозахисними організаціями та механізми моніторингу виконання рішень;

– *внутрішній контроль*: державні органи влади мають забезпечити систему внутрішнього контролю, яка включатиме аналіз виконання рішень, звітність та механізми відповідальності за невиконання. Це допоможе виявляти порушення і проблеми у виконанні рішень, швидко реагувати на них та вжиття відповідних заходів для їх усунення. Система внутрішнього контролю може включати моніторинг виконання рішень, проведення аудитів, звітність перед вищими органами, а також встановлення механізмів відповідальності за невиконання рішень;

– *санкції та відповідальність*: в разі невиконання рішень ЄСПЛ можуть бути застосовані санкції з боку Європейського Суду з прав людини. Це може включати фінансові санкції, наявність спеціального представника для контролю виконання рішень або інші форми відповідальності. Важливо, щоб такі санкції були ефективними та сприяли реальному виконанню рішень;

– *моніторинг та оцінка*: для оцінки ефективності виконання рішень ЄСПЛ важливо проводити систематичний моніторинг та оцінку. Це дозволяє виявляти проблемні сфери, аналізувати причини невиконання рішень та розробляти відповідні заходи для поліпшення ситуації [4, с. 89–94].

Варто підкреслити, що реалізація ефективної системи виконання рішень ЄСПЛ та забезпечення дотримання міжнародних стандартів прав людини вимагає постійних зусиль з боку державних органів влади України. Це процес, який потребує співпраці, відкритості та залучення всіх зацікавлених сторін, включаючи громадськість та громадські організації. Забезпечення виконання рішень ЄСПЛ є важливим кроком до побудови правової держави та зміцнення довіри до держави.

Доречно зауважити, що державні органи влади України повинні брати на себе відповідальність за ефективне виконання рішень Європейського Суду з прав людини і приділяти цьому питанню належну увагу. Основні напрямки дій державних органів включають:

– усунення законодавчих перешкод: державні органи повинні вживати заходів для адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Суду з прав людини. Це може включати внесення змін до законів, що суперечать рішенням ЄСПЛ, і вдосконалення процедур розгляду справ;

– створення механізмів виконання: для ефективного виконання рішень ЄСПЛ державні органи

повинні створити спеціальні механізми, які відповідають за виконання рішень та координацію з іншими відповідними органами. Це можуть бути відповідні відділи або департаменти в рамках виконавчої влади;

– забезпечення доступу до інформації: державні органи повинні забезпечити доступ до інформації про рішення ЄСПЛ та процес їх виконання для громадськості та зацікавлених сторін. Це може включати оприлюднення відповідних документів, проведення інформаційних кампаній та створення механізмів для отримання зворотного зв'язку від громадськості;

– моніторинг і звітність: державні органи повинні здійснювати постійний моніторинг виконання рішень ЄСПЛ і регулярно звітувати про свої дії та прогрес. Це включає аналіз виконання рішень, виявлення причин невиконання і вжиття необхідних заходів для їх усунення. Регулярна звітність перед громадськістю та міжнародними організаціями дозволяє забезпечити прозорість та відповідальність у виконанні рішень ЄСПЛ;

– підвищення свідомості та освіта: для ефективного виконання рішень ЄСПЛ необхідно підвищувати свідомість українського суспільства про права людини та роль Європейського Суду з прав людини. Державні органи можуть організовувати навчальні програми, семінари, тренінги та інші заходи, спрямовані на підвищення освіченості громадян, представників правоохоронних органів та судової системи щодо важливості та виконання рішень ЄСПЛ;

– міжнародна співпраця: державні органи влади України повинні активно співпрацювати з міжнародними організаціями, включаючи Раду Європи та Європейський Суд з прав людини, для обміну досвідом та отримання підтримки у виконанні рішень. Це може включати консультації, технічну допомогу, програми підтримки та інші форми співпраці [2, с. 47–54].

Окрім того, що виконання рішень Європейського Суду з прав людини є необхідним для забезпечення дотримання прав людини та підтримки принципів правової держави в Україні. Це вимагає постійних зусиль з боку державних органів влади, співпраці з громадськістю та міжнародним співтовариством. Реалізація ефективної системи виконання рішень Європейського Суду з прав людини має на меті забезпечити справедливість, захист прав громадян і покращення правової системи в Україні. Державні органи влади повинні приділяти цьому питанню велику увагу і вживати всіх необхідних заходів для ефективного виконання рішень ЄСПЛ. Для цього потрібно забезпечити:

– *політичну волю*: державні органи влади повинні проявляти політичну волю і зобов'язані розуміти важливість виконання рішень ЄСПЛ для забезпечення дотримання прав людини і підвищення довіри до держави;

– *законодавчі зміни*: необхідно винести зміни до законодавства, щоб адаптувати його до стандартів ЄСПЛ і усунути протиріччя. Це може включати зміни в кримінальному кодексі, цивільному кодексі, процесуальних кодексах та інших законодавчих актах;

– *фінансові ресурси*: державні органи влади повинні забезпечити належне фінансування для ефективного виконання рішень ЄСПЛ. Це включає виділення достатніх коштів на оплату компенсацій, реалізацію судових рішень та забезпечення необхідної інфраструктури;

– *підвищення кваліфікації суддів та працівників юстиції*: державні органи повинні забезпечити належну підготовку та підвищення кваліфікації суддів та працівників юстиції, які займаються виконанням рішень ЄСПЛ. Це допоможе покращити їх розуміння міжнародних стандартів прав людини і ефективно виконувати рішення ЄСПЛ. Для цього можуть бути організовані спеціалізовані навчальні програми, семінари, тренінги та стажування, які спрямовані на підвищення розуміння принципів ЄСПЛ, процедур виконання та механізмів захисту прав людини;

– *залучення громадськості та НПО*: державні органи влади повинні активно співпрацювати з громадськістю та організаціями, які працюють у галузі прав людини. Залучення громадськості і експертів з цивільного суспільства може сприяти більш прозорому та ефективному виконанню рішень ЄСПЛ. Також можуть бути створені механізми для консультацій та діалогу з громадськістю щодо виконання рішень;

– *моніторинг та звітність*: державні органи влади повинні забезпечувати систематичний моніторинг виконання рішень ЄСПЛ і регулярно звітувати про свої дії та прогрес. Це допомагає виявляти перешкоди та проблеми, які виникають під час виконання рішень, та вживати необхідні заходи для їх усунення [9, с. 130].

Доречно наголосити, що державні органи влади України забезпечували ефективно виконання рішень Європейського Суду з прав людини. Це не тільки сприяє захисту прав людини, але й покращує довіру до держави та підвищує рівень правової культури в країні. Постійна праця над вдосконаленням системи виконання рішень ЄСПЛ є важливою умовою для зміцнення правової держави та забезпечення дотримання прав людини

в Україні. Однак, для досягнення цієї мети необхідні подальші кроки:

– *вдосконалення законодавства*: державні органи влади повинні аналізувати рішення ЄСПЛ та вносити необхідні зміни до національного законодавства для узгодження його з міжнародними стандартами прав людини. Це може включати зміни в процесуальному законодавстві, врегулювання процедури виконання рішень та механізмів компенсації постраждалим;

– *посилення механізмів контролю*: державні органи влади повинні розвивати ефективні механізми контролю за виконанням рішень ЄСПЛ. Це може включати створення спеціальних органів або підрозділів, які будуть відповідальні за моніторинг та координацію виконання рішень. Крім того, необхідно забезпечити можливість ефективного оскарження невиконання рішень та належного захисту прав постраждалих;

– *залучення експертів*: державні органи влади можуть співпрацювати з міжнародними та національними експертами у галузі прав людини для підтримки виконання рішень ЄСПЛ. Експерти можуть надавати консультації, проводити навчальні заходи та допомагати у розробці та реалізації політик, спрямованих на покращення виконання рішень;

– *публічна інформація та освіта*: державні органи влади повинні активно інформувати громадськість про рішення ЄСПЛ та заходи, які вони приймають для їх виконання. Також необхідно проводити освітні кампанії та навчальні заходи з метою підвищення свідомості громадян про їх права та значення рішень ЄСПЛ. Це може включати проведення семінарів, конференцій, публікацію інформаційних матеріалів та доступ до правової інформації [8, с. 34–40].

Отже, щоб державні органи влади України розуміли важливість виконання рішень ЄСПЛ та вживали всіх необхідних заходів для їх ефективного виконання. Це не тільки сприяє захисту прав людини, але й підтримує принципи демократії, правової держави та міжнародного співробітництва.

Висновок. Проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що державні органи влади України мають важливу роль і функцію виконання рішень Європейського Суду з прав людини. Це є необхідною умовою для забезпечення захисту прав людини та дотримання міжнародних стандартів в країні. Для ефективного виконання рішень ЄСПЛ необхідно вдосконалювати законодавство, створювати механізми контролю, залучати громадськість

та експертів, забезпечувати публічну інформацію та освіту, встановлювати механізми внутрішнього контролю та співпрацювати з міжнародними органами. Тільки шляхом постійної

роботи над вдосконаленням системи виконання рішень ЄСПЛ можна досягти зміцнення правової держави та підвищення рівня захисту прав людини в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ганів О. Є. Роль Верховної Ради України у виконанні рішень Європейського Суду з прав людини. 2017 р. С. 64–67.
2. Ковальова Т. В., Панасюк І. О. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні: проблеми та перспективи. 2020 р. С. 47–54.
3. Кондратюк Ю. М., Шевчук О. В. Проблеми виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. 2019 р. С. 65–68.
4. Корольова Т. Є. Механізми виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні 2016 р. С. 89–94.
5. Луцюк А. А. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини в Україні: законодавчо-нормативне забезпечення. 2017 р. С. 150–156.
6. Онуфрієнко Ю. В. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини: проблеми та перспективи. 2018 р. С. 135–140.
7. Павловський М. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини в Україні: нормативно-правовий аспект. 2019 р. С. 35–41.
8. Романова Л. В. Механізми виконання рішень Європейського Суду з прав людини в Україні: теорія та практика. 2017 р. С. 34–40.
9. Третяк В. М. Виконання рішень Європейського Суду з прав людини в Україні: проблеми та шляхи вирішення. 2018 р. С. 129–137.